

Monipaikkaisuuden arvioidut vaikutukset kunnan palveluihin sekä monipaikkaisuuden, yhteisöllisyyden ja osallisuuden suhde

8.5.2025

Osana Järvi-Pohjanmaa monipaikkaisen asumisen edelläkävijäksi -hanketta toteutettiin kuntakysely viiden kunnan alueella Järvi-Pohjanmaalla joulukuun 2024 ja tammikuun 2025 välisenä aikana. Kysely lähetettiin Alajärven, Evijärven, Lappajärven, Soinin ja Vimpelin kunnissa 80 henkilölle. Vastauksia saatiin yhteensä 21 kappaletta. Vastauksia tuli kaikista viidestä kunnasta. Vastausprosentti oli 26 %.

Järvi-Pohjanmaan kuntakyselyn kysymyksistä osa oli samoja kuin Kuntaliiton ja Itä-Suomen yliopiston yhteistyönä ja osana Kuntaliiton Erilaistuva KuntaSuomi 2025 -tutkimusohjelmaa toteutetussa kyselyssä Suomen kuntajohtajille (Saukkonen & Majoinen, 2022). Näin Järvi-Pohjanmaan vastauksia voidaan siten osittain verrata Kuntaliiton ja Itä-Suomen yliopiston toteuttaman kyselyn vastauksiin. Järvi-Pohjanmaan kunnat ovat kaikki melko pieniä maaseutumaisia kuntia, kun valtakunnallisen kyselyn kohdejoukkona oli myös suurempia kaupunkimaisia alueita.

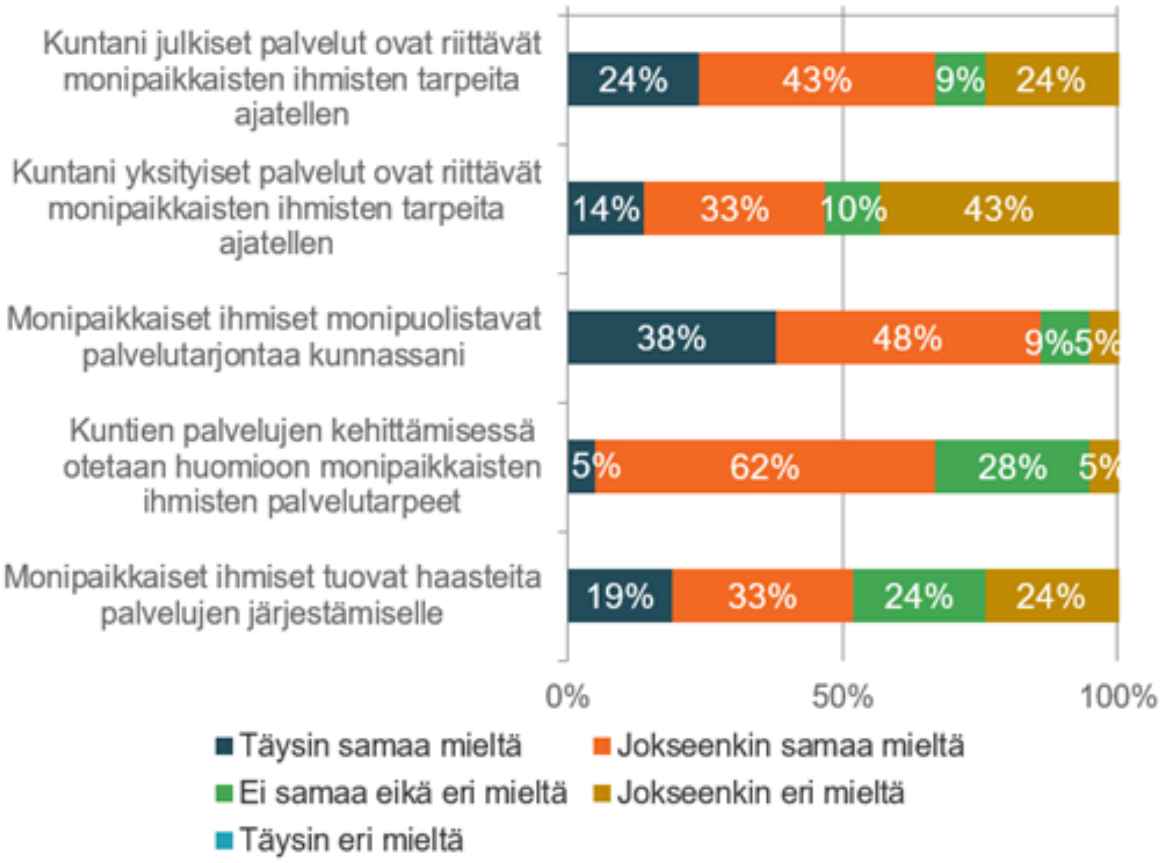
Tämä artikkeli keskittyy tarkastelemaan monipaikkaisuuden arvioituja vaikutuksia kunnan palveluihin sekä monipaikkaisuuden, yhteisöllisyyden ja osallisuuden suhdetta. Artikkelissa tarkastellaan myös sitä, miten monipaikkaiset on huomioitu kuntien strategisissa asiakirjoissa sekä millaisia kehittämistoimia kunnissa on monipaikkaisuuden edistämiseen liittyen.

Monipaikkaisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmisten elämä keskittyy entistä enemmän useampaan paikkaan

sekä liikkumiseen ja vuorovaikutukseen näiden paikkojen välillä. Monipaikkaisuuteen on useita eri syitä ja monipaikkaisuus koostuu muun muassa eri paikoissa tapahtuvasta asumisesta, työskentelystä, opiskelusta, harrastamisesta ja liikkumisesta. Monipaikkaisuus koskettaa miljoonien suomalaisten elämää niin kaupungeissa kuin maaseudulla.

Monipaikkaisuus ja palvelut

Monipaikkaisuuden katsotaan ennen kaikkea vaikuttavan palvelutarjontaan sitä monipuolistaen. Tätä mieltä oli lähes 86 % vastaajista (kuvio 1). Julkisen palvelutarjonnan arvioi riittäväksi 67 % vastaajista kunnan monipaikkaisten ihmisten näkökulmasta.

Kuvio 1. Näkemykset monipaikkaisuuteen liittyvistä palveluväittämistä.

Vastaajista 67 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä, että kuntien palvelujen kehittämisessä otetaan huomioon monipaikkaisten ihmisten palvelutarpeet. Eniten hajontaa vastauksissa tuli väitteille: ”Monipaikkaiset ihmiset tuovat haasteita palvelujen järjestämiselle” sekä ”Kuntani yksityiset palvelut ovat riittävät monipaikkaisten ihmisten tarpeita ajatellen.” Minkään palveluväittämän kohdalla vastaajista kukaan ei kuitenkaan ollut täysin eri mieltä väittämien kanssa.

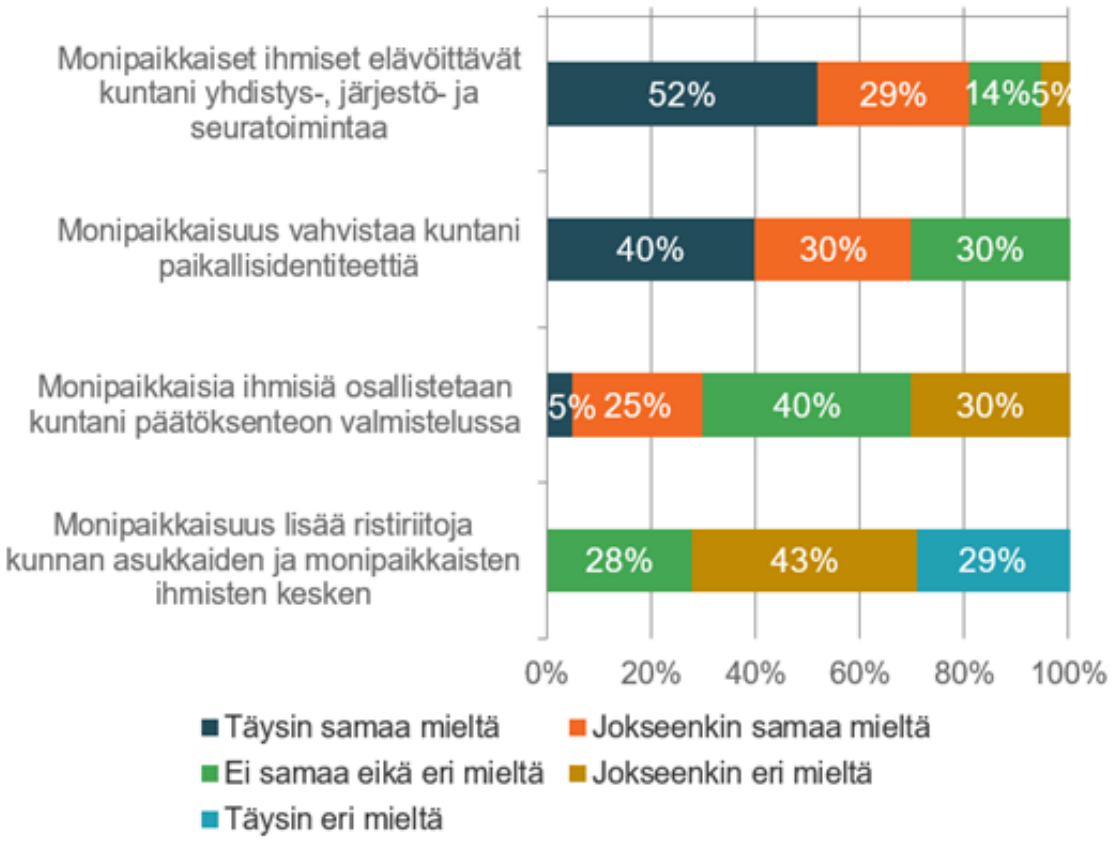
Järvi-Pohjanmaan kuntien tulos mukaili osittain Kuntaliiton ja Itä-Suomen yliopiston kyselyn tuloksia, joissa erityisesti yksityinen ja julkinen palvelutarjonta arvioidaan riittäviksi kunnan monipaikkaisten ihmisten näkökulmasta (Saukkonen & Majoinen, 2022, s. 7-8). Järvi-Pohjanmaan kunnissa monipaikkaisten ihmisten

palvelutarpeet otetaan arvioiden mukaan selvästi paremmin huomioon (67 % vastaajista oli tätä mieltä) verrattuna Kuntaliiton ja Itä-Suomen yliopiston kyselyyn (43 % vastaajista oli tätä mieltä). Tämä oli selvin ero kyselyiden tuloksissa. Järvi-Pohjanmaan vastauksissa korostui myös julkisten palveluiden merkitys, sillä usein maaseutumaisilla alueilla yksityisiä palveluita on vähemmän tarjolla verrattuna suurempiin kaupunkeihin. Järvi-Pohjanmaan vastaajista vain 48 % koki kunnan yksityiset palvelut riittäväksi monipaikkaisen ihmisten näkökulmasta. Vastaava luku Kuntaliiton ja Itä-Suomen yliopiston kyselyssä oli lähes 80 %.

Kyselyn vastauksia oli mahdollista täydentää avoimilla vastauksilla. Avoimissa vastauksissa tuli esille julkisen liikenteen riittämättömyys: *”Kunnan julkinen liikenne on riittämätöntä monipaikkaisille. Pitää pakosti olla oma auto millä liikkua”.* Lisäksi mainittiin, että palveluiden tuottaminen pienelle joukolle ei aina ole kannattavaa ja vaatii usein soveltamista ja yhteistyötä. Yhdessä vastauksessa todettiin palveluista seuraavasti: ”*Pakko monipuolistua, vaikka taloudellinen riski on olemassa ainakin alussa”.* Vastauksissa tuli esille, että haasteena ei useinkaan ole pelkkä monipaikkaisuus, vaan monipaikkaisuuteen liittyvät muutkin asia kuten esimerkiksi kieli- ja kulttuurierot.

Monipaikkaisuus, yhteisöllisyys ja osallisuus

Yhteisöllisyyden osalta monipaikkaisuuden katsotaan ennen kaikkea elävöittävän kunnan yhdistys- ja järjestötoimintaa. Tätä mieltä oli peräti 81 % vastaajista (kuvio 2). Vastaajista 70 % uskoo monipaikkaisuuden vahvistavan paikallisidentiteettiä.

Kuvio 2. Näkemykset monipaikkaisuuteen liittyvistä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta koskevista väittämistä.

Hajontaa vastauksissa oli eniten väitteessä ”Monipaikkaisia ihmisiä osallistetaan kunnan päätöksenteon valmistelussa”. Täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa oli 30 % vastaajista, samaten kun jokseenkin eri mieltä väitteen kanssa oli 30 % vastaajista. Kukaan vastaajista ei kuitenkaan ollut tämän väitteen osalta täysin eri mieltä. Vastausten mukaan monipaikkaisuuden ei uskota lisäävän ristiriitoja kunnan asukkaiden ja monipaikkaisten ihmisten kesken.

Järvi-Pohjanmaan kuntien tulos yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta mukaili pitkälti Kuntaliiton ja Itä-Suomen yliopiston kyselyn tuloksia. Monipaikkaisten ihmisen nähtiin ennen kaikkea elävöittävän kunnan järjestö- ja seuratoimintaa sekä vahvistavan kunnan paikallisidentiteettiä (Saukkonen & Majoinen, 2022, s. 8-9). Samaa mieltä oltiin myös Järvi-Pohjanmaalla, mutta vastausten mukaan vielä vahvemmin.

Kyselyn vastauksia oli mahdollista täydentää avoimilla vastauksilla. Yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta kuntavastaajat olivat vahvasti sitä mieltä, että monipaikkaiset ihmiset elävöittävät kunnan yhdistys-, järjestö- ja seuratoimintaa: *”Uudet asukaat aktivoivat alkuasukkaita.”* Toisaalta eräs vastaajista totesi: *”Seuratoiminta pyörii enimmäkseen yksipaikkaisten voimin. Toki poikkeuksia on.”* Esiin tuli myös näkemys, että *”Päätöksenteon valmisteluun osallistaminen on vielä kesken yksipaikkaistenkin asukkaiden osalta. Saatikka monipaikkaisten. Parempaan mennään koko ajan”.*

Monipaikkaisuus ja kuntastrategia

Keskeinen työkalu kuntien kehittämisessä on kuntastrategia. Järvi-Pohjanmaan kunnilta kysyttiin, onko monipaikkaisuus huomioitu kunnan strategiassa tai kehittämissuunnitelmissa ja jos on, niin miten.

Vastauksia tähän kohtaa tuli yhteensä 15. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että monipaikkaiset on ainakin osittain huomioitu kuntien strategisissa asiakirjoissa. Yhdessä vastauksessa mainitaan kunnalla olevan monipaikkaisuusohjelma, jota pyritään noudattamaan tilanteiden mukaan.

Suoria lainauksia avoimista vastauksista:

- *Kesäasukkaat ja matkailu vahvasti mukana strategiassa.*
- *Kesäasukkaiden viihtymisen parantaminen ja viipymän pidentäminen.*
- *Vapaa-ajan asukkaat ja kesäasukkaat on strategiatasolla nostettu esiin strategiassa. Osittain kyseessä on terminologinen eli ko. ryhmät pitävät sisällään kyllä monipaikkaiset asujat laajemminkin.*
- *Vapaa-ajan asuntoja muutetaan vakituisiksi asunoiksi.*
- *Digipalveluiden lisääminen, etätyömahdollisuuksien lisääminen (tiedonsiirto, lupamenettely, työpisteet, infra, yhteisöllinen työtila ym.)*
- *Kaikille kuntalaisille tarjotaan laadukkaita ja monipuolisia palveluita, esim. liikunta- ja muut hyvinvointipalvelut*
- *Työtiloja on hyvin saatavilla, samoin vuokra-asuntoja*

Kaksi vastaaja kertoi, että monipaikkaisuus on kyllä huomioitu, mutta sitä pitäisi vahvistaa entisestään. Kahdessa vastauksessa puolestaan todetaan, että monipaikkaisuutta ei ole erityisemmin huomioitu kuntien strategisissa asiakirjoissa.

Monipaikkaiset ja yhteistyö

Kuntakyselyssä pyydettiin vapaasti kertomaan käynnissä olevista tai lähiaikoina toteutetuista monipaikkaisuuden kehittämistoimista. Ohessa suoria lainauksia tähän kohtaan tulleista vastauksista:

- *Edistetään loma-asuntojen muuttamista pysyviksi asunnoiksi.*
- *Kesäasukasillat foorumina ovat selkeä konkreettinen asia. Myös ukrainalaisten ja muiden maahanmuuttajien kotouttaminen ja siihen panostaminen.*
- *Etätyötila kunnantalolla.*
- *Hubi25*
- *Poismuuttaneille asukkaille lähetetään vuosittain postia. Järjestetään uusien asukkaiden ilta, paikkakunnalle muuttaneille.*
- *Järjestetään avointa toimintaa ja tapahtumia. Tehdään avoimia kyselyjä kunnan kehittämiseksi esim. osallistava budjetti.*
- *Uimahallin sunnuntai aukioloaikoja jatkettiin…*
- *Jonkin verran alueella asia on tunnistettu esim. mökkiläisten ja maahanmuuttajien kautta. Asia tarvitsisi päivittämistä, jotta esimerkiksi etätyöläiset ja vaikkapa pakotettu monipaikkaisuus ymmärrettäisiin ja huomioitaisiin paremmin.*

Kyselyssä kartoitettiin myös sitä, että onko kunnissa tarvetta tehostaa monipaikkaisten kanssa tehtävää yhteistyötä. Ohessa suoria lainauksia tähän kohtaan tulleista vastauksista:

- *Kunnassa olevia monipaikkaisia olisi hyvä tutustuttaa paikallisiin esim. kunnan tapahtumien tms. illanistujaisten merkeissä. Kunnan pitäisi tulla “ihmisten lähelle” ja olla helposti saatavilla sekä infota enemmän aiheesta.*
- *Tärkeää on saada monipaikkaiset osallistumaan päätöksentekoon.*
- *Aivan kuten yksipaikkaisiltakin, tulee monipaikkaisilta itseltään kysyä enemmän asioita. Vastausten perusteella on helpompi lähteä kehittämään palveluita ja tarjontaa oikeaan suuntaan.*
- *Usein monipaikkaiset hyötyvät pitkälti samanlaisesta kehityksestä kuin yksipaikkaisetkin. Erityisesti, jos palveluita ei rajata koskemaan vain paikallisia asukkaita.*
- *Varmaan pitäisi järjestää yhteisiä tilaisuuksia ja kuulla monipaikkaisten mielipiteitä ja toiveita.*
- *Sivukylille voitaisiin saada enemmän elämää, jos tämä lisääntyisi*
- *Vanhakantaista maailmankuvaamme pitää pyrkiä rikkomaan ja tuomaan sitä lähemmäs todellisuutta.*

Vastauksista voidaan todeta, että tarvetta tiiviimmälle yhteistyölle on, kunhan vain löydetään sopivat yhteistyötavat. Monipaikkaiset hyötyvät usein samoista kehitystoimista kuin yksipaikkaiset, joten palveluiden tulisi olla mahdollisimman avoimia ja saavutettavia kaikille.

Monipaikkaisuus ja Järvi-Pohjanmaan kunnat

Artikkelissa tarkasteltiin monipaikkaisuuden arvioituja vaikutuksia kunnan palveluihin sekä monipaikkaisuuden, yhteisöllisyyden ja osallisuuden suhdetta. Lisäksi artikkelissa tarkasteltiin sitä, miten monipaikkaiset on huomioitu kuntien strategisissa asiakirjoissa sekä millaisia kehittämistoimia kunnissa on monipaikkaisuuden edistämiseen liittyen.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Järvi-Pohjanmaan kunnissa on melko vahva strateginen tuki monipaikkaisuuden kehittämiseen, mutta kehittämiseen tarvitaan vielä aktiivisempaa otetta ja monipuolisempia menetelmiä. Tarvitaan yhteistyötä ja rohkeutta kokeilla erilaisia monipaikkaisuuden kehittämisen tapoja ja työkaluja.

Positiivista oli se, että Järvi-Pohjanmaan kaltaisissa maaseutumaisissa kunnissa monipaikkaisten ihmisten palvelutarpeet otetaan melko hyvin huomioon. Monipaikkaisten kuuleminen ja osallistaminen esimerkiksi päätöstenteossa voisi kuitenkin olla vielä selvästi aktiivisempaa. Monipaikkaisten asukkaiden osallistumis- ja

vaikutusmahdollisuuksien kehittäminen vaatii pitkäjänteistä työtä. Esimerkiksi vapaa-ajanasukkaat voidaan kunnissa nähdä aluekehityksen toimijoina, joiden rooleja ovat kuluttaja, osallistuja ja kehittäjä (Rantanen ym. 2019, s. 30-35). Rantasen mukaan suurin osa vapaa-ajanasukkaista tulee vapaa-ajanasunnolle viettämään lomaa, ja heidät luokitellaan aluekehittämisen näkökulmasta kuluttajiksi. He ostavat ja käyttävät paikallisia palveluita, mikä puolestaan hyödyttää paikallistaloutta. Iso osa vapa-ajanasukkaista osallistuu aktiivisesti erilaisiin paikallisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Aktiivisia kehittäjiä vapaa-ajanasukkaista on Rantasen mukaan melko vähän, mutta tämä joukko on sitäkin aktiivisempi ja valmis muun muassa toimimaan yhdistyksissä sekä tuomaan omaa osaamistaan alueelle.

Erästä kyselyn avointa vastausta lainaten voidaankin todeta, että monipaikkaisuus on todellisuutta ja se tulee lisääntymään. Monipaikkaisuus on kunnille suuri voimavara ja mahdollisuus, johon on hyvä osata tarttua.

Vaikka palveluita kunnissa on hyvin olemassa, niin palveluiden löytäminen voi joskus olla hankalaa. Entistä useampi monipaikkainen tulee alueelle ilman aikaisempia siteitä tai yhteyksiä. Palveluiden etsiminen ja löytäminen voi näin ollen välillä tuottaa monipaikkaisille hankaluuksia ja kestää suhteettoman kauan. Toimivat palvelut ja elämisen helppous houkuttelevat viipymään pidempään, mikä puolestaan hyödyttää paikallisia yrittäjiä ja tuo alueelle elinvoimaa. Jatkossa monipaikkaisuutta onkin tarkoitus tarkastella myös monipaikkaisten piilotetun ostovoiman sekä palvelujen muotoilun ja kehittämisen näkökulmasta.

Järvi-Pohjanmaan kuntakyselyn tuloksista on aikaisemmin kirjoitettu artikkeli, jossa tarkasteltiin monipaikkaisuuden erilaisia muotoja Järvi-Pohjanmaan kunnissa sekä näkemyksiä monipaikkaisuuden vaikutuksista kuntien talouteen: Monipaikkaisuus ja Järvi-Pohjanmaan kunnat: Monipaikkaisuuden muodot ja arvioita vaikutuksista kunnan talouteen | Julkaisut@SEAMK

Artikkelit on kirjoitettu osana Järvi-Pohjanmaa monipaikkaisen asumisen edelläkävijäksi -hanketta, joka on Euroopan unionin osarahoittama. Hanke on saanut Leader Aisapari ry:n myöntämää EU:n maaseuturahoitusta. Päätoteuttajana on Seinäjoen ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajina ovat Järviseudun koulutuskuntayhtymä sekä Järvi-Pohjanmaan Yrityspalvelu Oy. Kirjoittajat toimivat hankkeessa aluekehittämisen asiantuntijoina. Lue lisää hankkeesta: Järvi-Pohjanmaa monipaikkaisen asumisen edelläkävijäksi**Marjo Vistiaho**
Aluekehittäjä
Monipaikkaisuus-hankkeen projektipäällikkö
Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Aana Vainio
Hankekoordinaattori
Monipaikkaisuus-hankkeen asiantuntija
Järviseudun koulutuskuntayhtymä

Elina Rantalahti
Kehittämispäällikkö
Monipaikkaisuus-hankkeen asiantuntija
Järvi-Pohjanmaan Yrityspalvelu

Lähteet

Rantanen, M., Pihkala, T., Hyyryläinen, T. & Kujala, S. (toim.) (2019). Kohti

dialogia. Vapaa-ajan asuminen Etelä-Savon voimavaraksi. Helsingin yliopisto.

Ruralia Instituutti, raportteja 198. https://helda.helsinki.fi/items/cc1ddf34-25e5-4bc5-872d-59ffc59a1562

Saukkonen P., & Majoinen K. (2022). Monipaikkaisuus kuntien voimavarana. Kuntaliiton julkaisusarja: Uutta kunnissa 6/2022. https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2213-monipaikkaisuus-kuntien-voimavarana